

TRIỂN VỌNG

VỀ MỘT GIỐNG CHANH MỚI TRÊN VÙNG ĐẤT CÁT VEN BIỂN TỈNH QUẢNG BÌNH

TRẦN THANH HẢI

Trong chuyến thăm quan ở các tỉnh miền Nam cùng Hội Nông dân tỉnh tổ chức tháng 10/2010, Ông Lê Ngọc Lễ - chủ trang trại vùng cát ven biển ở xã Hải Ninh, huyện Quảng Ninh đã được thăm quan nhiều trang trại nông nghiệp với các giống cây trồng và vật nuôi mới. Trong đó, giống chanh không hạt có quả 4 mùa tại các tỉnh Hậu Giang, Cần Thơ đã thu hút người nông dân với gần 15 năm vật lộn để đưa những giống cây, con mới về trên miền đất cát huyện Quảng Ninh.

Ông Lê Ngọc Lễ đã dành nhiều thời gian trò chuyện, trao đổi với các chủ vườn chanh và được biết giống chanh không hạt này có nguồn gốc từ Mỹ du nhập vào Việt Nam năm 1999. Cho đến nay, giống chanh này phát triển rất tốt ở các tỉnh phía Nam. Ông Út Chiến, một chủ vườn ở tỉnh Hậu Giang cho ông Lễ biết, gia đình mình đã trồng được 13ha giống chanh không hạt. Tháng 3/2009 có 6ha đã cho thu hoạch với sản lượng 30 tấn, bán được gần 1 tỉ đồng (với giá 32.000 đồng/kg).

Ông Lê Ngọc Lễ nhận thấy, vùng đất cát ven biển quê hương ông là Hải Ninh và Gia Ninh có những yếu tố sinh thái có thể phát triển giống chanh mới này. Việc du nhập giống chanh mới không hạt tạo ra một mô hình khả thi, sẽ là một đóng góp có giá trị về kinh tế, làm phong phú

thêm quỹ gen các loại giống cây ăn quả trong địa bàn tỉnh. Vì vậy, ông quyết định mua 100 gốc chanh về trồng thử nghiệm tại trang trại của gia đình mình.

Như chúng ta đã biết, cây chanh được trồng phổ biến khắp nơi, thành phần dinh dưỡng trong chanh gồm có nhiều nguyên tố cần thiết cho hoạt động của con người, đặc biệt là hàm lượng Vitammin C hiện diện rất cao trong chanh. Chính vì vậy, hàng năm nhu cầu tiêu thụ chanh rất mạnh, nhất là trong

mùa nắng. Tìm hiểu từ các nhà vườn, ông Lê Ngọc Lễ được biết chanh không hạt có tên khoa học là Persian lime. Đây là loại cây không gai, sinh trưởng tốt trong điều kiện Việt Nam, hoa ra thành chùm, cánh hoa có màu trắng, dạng quả hơi dài và có núm ở đáy quả, vị chua và thơm.

Cây chanh không hạt được du nhập vào Việt Nam qua ông Lê Văn Xê ở xã Hiếu Liêm - huyện Tân Uyên - tỉnh Bình Dương. Năm 1999, trong một chuyến đi Mỹ thăm người thân, ông Xê được người nhà ở bang California đãi nước giải khát làm từ chanh giầy không hạt. "Nhìn những quả chanh to tròn mọng nước, mà bên trong không có hạt nào tôi liền nghĩ ngay đến việc đem giống chanh này về trồng. Bởi ở Việt Nam quanh năm khí hậu nóng nực, nhu cầu sử dụng chanh làm nước giải khát rất lớn" - Ông Xê nhớ lại. Nhưng làm sao mang giống về? Phải mất hơn 3 tháng làm thủ tục, cuối cùng 100 cây chanh giầy không hạt cũng được mang về Việt Nam theo hình thức quà tặng.

Mang chanh giống về, ông bắt đầu thuần hóa cho phù hợp với khí hậu thổ nhưỡng Việt Nam. Cả 100 cây canh giống mang về đều sống và phát triển tốt. Ưu điểm lớn nhất của cây chanh không hạt là sức kháng bệnh của cây rất mạnh, nhất là không thấy bị nhiễm bệnh vàng lá gân xanh như các loại cây có múi khác. Quá trình chăm sóc

cũng không khó. Khoảng cách trồng cây tốt nhất từ 3-3,5 m/cây, mỗi ngày tưới 2 lần và khoảng 20 ngày bón 20kg phân NPK-DAP/1.000m².

Chanh giấy không hạt ít gai, có thân và quả gần giống chanh giấy truyền thống của Việt Nam. Khi cành ở giai đoạn thành thực thì các gai bị thoái hoá, cây sai quả, một chùm cho 7 - 8 quả. Năng suất rất cao, từ 150 - 200 kg quả/cây/năm; quả to, tròn, cơm màu trắng xanh, không hạt, vỏ mỏng, nhiều nước, chua, thơm...

Qua thử nghiệm cho thấy, chanh không hạt trồng trong vòng 20 tháng là cho quả, nhưng vụ đầu chỉ nên để lại 1/2 số quả, phải hái bỏ 1/2 số quả để đảm bảo sức sống cho cây về lâu dài. Đặc biệt, giống chanh này cho quả quanh năm, từ năm thứ ba đến năm thứ tư cây bắt đầu sai quả, trung bình mỗi cây trên 1.000 quả, khoảng 70-100 kg/cây/năm. Chanh có quả to, 6-7 quả/kg, vỏ mỏng màu xanh sáng, nhiều nước và vị chua có mùi thơm. Số cây trồng được có thể đạt 1.000 cây/ha, chỉ sau 02 năm chanh sẽ cho quả và với năng suất thực tế là 30 kg/cây, mỗi ha sẽ cho sản lượng 30 tấn/năm.

Chanh không hạt sẽ cho thu hoạch trên 10 năm mới bị thoái hóa. Giá bán chanh này giao động từ 8.000 - 9.000 đ/kg. Nếu bán cho siêu thị giá có thể lên 12.000 - 13.000 đ/kg, có lúc giá lên đến 32.000 đ/kg vẫn không có đủ theo đơn đặt hàng. Hiện nay, vườn chanh của ông Chiến được 2 siêu thị ở Cần Thơ bao tiêu sản phẩm với đầu ra ổn định. Cách một ngày, ông thu hoạch 1 lần trên 400kg; ngoài ra ông còn đứng ra làm đầu mối thu mua từ các nhà vườn khác trong huyện trồng chanh không hạt lên đến 1,2 - 1,5 tấn/ngày. Trồng chanh không hạt đưa lại mức thu nhập hàng năm cho gia đình ông từ 500 - 700 triệu đồng.

Qua tìm hiểu từ các nhà vườn ở miền Nam sau chuyên thăm quan, ông Lê Ngọc Lễ đã nắm bắt được những yêu cầu cần thiết về các giống chanh như sau:

1. Yêu cầu sinh thái của cây chanh:

- Nhiệt độ: Chanh có thể sống và phát triển ở 13-39°C, thích hợp nhất từ 23-29°C. Ngừng sinh

trưởng dưới 13°C và chết ở -5°C. Nhiệt độ không những ảnh hưởng đến sinh trưởng của cây mà còn ảnh hưởng đến phẩm chất và sự phát triển của quả.

- Lượng mưa: Cây chanh cần khoảng 1.000-2.000 mm/năm. Ở Quảng Bình, lượng mưa trung bình trên 2.000 mm, nhưng lượng mưa phân bố không đồng đều trong năm nên vào mùa nắng cần phải tưới nước.

- Ánh sáng: Chanh không thích ánh sáng trực tiếp, cường độ ánh sáng thích hợp là 10.000-15.000lux (tương đương nắng sáng lúc 8h hoặc nắng chiều lúc 16-17h). Cường độ ánh sáng ở Quảng Bình vào mùa hè khoảng 100.000lux, do đó khi thiết kế vườn cần tạo bóng che mát và cần thiết kế cây che mát theo hướng Đông Tây.

- Nước: Cây chanh cần nhiều nước, nhất là trong thời kỳ phân hóa mầm hoa, ra hoa và kết quả. Tuy nhiên, cây có mùi rất sợ úng nước, nếu trồng ở đất thấp, mực nước ngầm cao và không đào mương lên luống để trồng thì dễ dẫn đến bị thối rễ. Mặt khác, chanh cũng cần có yêu cầu về chất lượng nước tưới, lượng muối NaCl tối đa không được quá 3g/lít và không được tưới kéo dài hơn 02 tháng.

- Đất đai: Đất phải có tầng canh tác dày (>0,6m) và thành phần cơ giới nhẹ hoặc trung bình. Đất tơi xốp, thông thoáng, thoát nước tốt, pH nước từ 5,5 - 7, có hàm lượng hữu cơ cao >3%, không bị nhiễm mặn, mực nước ngầm thấp dưới 0,8m.

2. Kỹ thuật trồng chanh giấy không hạt:

Loại đất trồng chanh không hạt phù hợp là đất phù sa, đất cùn, đất thịt, đất đỏ bazan, đất sỏi côm. Để trồng chanh không hạt cho quả quanh năm thì khâu đầu tiên, quan trọng nhất quyết định sự thành bại sau này đó là khâu chọn giống, phải đào hố rộng sâu và bón phân đảm bảo. Cây trồng từ 16-18 tháng sẽ cho quả. Mỗi năm bón bổ sung phân chuồng và phân hữu cơ vi sinh theo định kỳ. Bón vào đầu mùa mưa và cuối mùa mưa. Tưới nước đầy đủ và phun phân bón lá theo định kỳ. Nếu sử dụng hệ thống tưới tự động thì càng

tốt. Cụ thể như sau:

*** Kỹ thuật trồng:**

- Thời điểm trồng: Cây thường trồng vào đầu mùa mưa (tháng 8-10).

- Giống trồng: Hiện nay, trồng chanh chủ yếu bằng cành chiết, cây giống cần đủ tiêu chuẩn về sinh trưởng, đúng giống và sạch bệnh (theo TC của Nhà nước ban hành).

- Mật độ:

+ Cây cách cây 3m, hàng cách hàng 3,5m.

+ Kích thước hố trồng 0,6 x 0,6 x 0,6m.

+ Nếu vùng đất thấp phải có hệ thống tưới tiêu, vun luống cao 0,5 - 0,6m, rộng 0,8 - 1m.

+ Nếu vùng đất cao, mặt đất bằng phẳng cần vun luống cao 0,3 - 0,8m, rộng 0,8 - 1m, mặt đất nghiêng <5% không vun luống.

+ Đất trồng: Trộn thêm vôi bột 1 kg + phân hữu cơ hoai mục 10 - 15 kg + 10 - 15 kg tro trấu hoai (hoặc phụ phế phẩm từ nông nghiệp, rơm rạ ủ mục) + Super lân 1kg.

+ Cách trồng: Đào một hố nhỏ giữa luống, rạch đáy túi đựng bầu, đặt cây con vào hố, xé đường xuôi từ trên xuống đáy bầu, tháo bao đựng bầu ra, lấp đất giữ chặt bầu cây, cắm cọc giữ cây cố định.

*** Kỹ thuật chăm sóc:**

- Hạn chế ánh sáng: Trong thời gian đầu, có thể trồng xen cây họ đậu vào trong vườn để hạn chế mưa giông và gió, đổ ngã và che bớt ánh sáng.

- Giữ ẩm: Đậy tủ gốc cho cây vào mùa khô nhằm hạn chế chi phí tưới nước, trong vườn nên để cỏ cao 20 - 40cm để hạn chế nắng nóng vào mùa khô và chống xói mòn hay tăng cường thoát nước trong đất vào mùa mưa.

- Tưới nước: Cung cấp nước cho cây điều độ, muốn cây ra hoa, ngưng tưới cho khô gốc 20 - 30 ngày, sau đó tưới lại cây sẽ ra hoa.

- Tia cành tạo tán: Công tác tạo tán là rất cần thiết giúp cho cây có bộ khung cơ bản vững chắc. Từ đó phát triển các cành, nhánh thứ cấp, hạn chế cành vượt, loại bỏ những cành già cỗi sâu bệnh, giúp cây thông thoáng, có dáng đẹp, tăng khả

năng quang hợp và cây phát triển cân đối đủ sức mang quả. Các bước như sau:

+ Từ vị trí mắt ghép (trên gốc ghép) trở lên khoảng 50-60cm thì bấm ngọn, để kích thích mầm ngủ phát triển, sau đó chọn 3-5 cành phát triển theo các hướng đồng đều. Từ cành này sẽ hình thành các cành cấp 2, cấp 3 tạo bộ tán tròn đều cân đối, khi vào thời kỳ kinh doanh phải cho năng suất cao, thuận lợi cho phòng trừ sâu bệnh và thu hoạch.

+ Tia cành: Hàng năm, sau thu hoạch cần loại bỏ những đoạn cành đã mang quả (thường rất ngắn, khoảng 10-15cm), cành bị sâu bệnh, cành ốm yếu, cành nằm bên trong tán không có khả năng cho quả, các cành đan chéo nhau. Đồng thời, cũng cần loại bỏ những cành vượt trong thời kỳ cây đang mang quả nhằm hạn chế cạnh tranh dinh dưỡng với quả.

+ Vun đất cho cây: Vào thời kỳ bón thúc cho cây nên cho thêm đất mới vào tán cây dày 2 - 3cm cùng kết hợp việc bón phân hữu cơ hoai hay phân hóa học.

+ Bón phân:

• Phân hữu cơ hoai: 10-15 kg/năm.

• Phân hóa học: Cây mới trồng đến 1 năm tuổi bón: 0,5kg Urê + 1kg Super lân + 0,2kg KCl, chia ra 4 - 5 lần bón/năm.

Cây thời kỳ kinh doanh sử dụng phân: 0,5 - 2kg Urê + 1,5 4kg Super lân + 0,3kg KCl, chia ra các lần bón như sau:

Sau khi thu hoạch quả bón: 2/3 phân lân và toàn bộ phân hữu cơ.

Chuẩn bị xiết khô nước bón 1/3 phân lân + 1/4 phân Urê + 1/3 KCl.

Các giai đoạn nuôi quả bón 1/4 phân urê.

Hoặc có thể áp dụng bón phân như sau:

- Sử dụng 2-5kg phân HUMIX cho mỗi cây một lần, bón từ 3-4 lần vào các thời điểm: Trước khi trở hoa, sau khi đậu quả và thời kỳ nuôi quả phát triển và bón dưỡng sau khi thu hoạch, cắt tia cành....

- Số lần bón có thể thay đổi từ 4-6 lần/năm, chủ yếu tập trung vào giai đoạn kích thích ra hoa

và nuôi quả của cây. Chú ý phòng ngừa sâu bệnh gây hại ở giai đoạn này.

- Việc sử dụng phân hữu cơ cần chú ý là phân phải được ủ đúng cách nhằm hạn chế tối đa mầm bệnh trong phân. Vì vậy, nên sử dụng các loại phân bón hữu cơ vi sinh hoặc phân hữu cơ sinh học HUMIX chuyên dùng cho cây có múi vừa nói ở trên, bón lót trước khi trồng hoặc bón thúc sau thu hoạch bằng phân vi sinh thay cho các loại phân khác. Phương pháp bón như sau:

+ Cuộc rãnh xung quanh gốc theo hình tán cây, rãnh sâu 15-25cm, rộng 20-30cm cho phân vào, lấp đất và tưới nước. Khi cây khép tán có thể dùng cuốc xới nhẹ lớp đất xung quanh tán, xới nhẹ và lấp đất, tưới nước.

+ Có thể sử dụng phân tôm, phân cá ủ để tưới hoặc bón cho chanh. Phân bón lá nên phun 4-5 lần/vụ quả ở giai đoạn sau khi đậu quả và giai đoạn quả lớn nhanh, mỗi lần cách nhau 15 ngày.

*** Phòng trừ sâu bệnh:**

- Sâu vẽ bùa: gây hại thường xuyên cho cây có múi vào giai đoạn ra lá non, dùng thuốc có tính nội hấp như: Sevin 80WP, Padan 95SP, Cymbush, Lannate...

- Rầy chổng cánh: là đối tượng trung gian truyền bệnh vàng lá Greening, sử dụng thuốc Applaud MIPC 25%, BTN, Admire 50ND, Bassan 50ND, Trebon 10ND...

- Rầy mềm: chích hút nhựa trên chồi non hay mặt dưới lá non, sử dụng thuốc: Bassan 50ND, Supracide 40EC, Polytrin 40EC, Trebon 10ND...

- Nhện đỏ: ấu trùng và thành trùng đều gây hại, sử dụng thuốc: Confidor, Kelthane, Danitol...

- Bệnh loét, ghè: bệnh gây hại nặng vào mùa mưa, sử dụng thuốc gốc đồng để phòng trị như: Copper Zin, Copper B, Zineb 80 BHN, Kasuran, Bordeaux...

- Bệnh thối gốc - chảy nhựa: bệnh gây hại nhiều ở thân rễ, sử dụng thuốc để phòng trị như: Captan 75 BHN, aliett 80 BHN, Copper Zine ...

- Bệnh vàng lá gân xanh: ở đồng bằng sông Cửu Long chưa phát hiện bệnh này, tuy nhiên

vấn đề diệt trừ rầy chổng cánh - tác nhân lan truyền bệnh vàng lá gân xanh là rất quan trọng.

*** Qui trình xử lý ra hoa:**

- Tạo sự khô hạn để xử lý ra hoa: Chanh có thể ra hoa quanh năm, nhưng tập trung nhiều vào mùa xuân, tức ra hoa vào tháng 2, 3, 4, 5 dương lịch. Muốn có quả trái mùa thì phải tiến hành chăm sóc bón phân để cây ra hoa vào tháng 9, 10 dương lịch và thu hoạch vào tháng 12, 1.

Tóm tắt quy trình như sau:

+ Đầu tháng 7 dương lịch bón phân: 0,5-1kg (urê + DAP +Kali)/gốc (tùy theo tuổi và tình trạng sinh trưởng) theo tỉ lệ: 1urê + 2 DAP + 2 Kali, sau khi tưới nước khoảng 2 ngày cho phân tan, thì tiến hành xiết khô nước kéo dài khoảng 15-20 ngày.

+ Đến cuối tháng 7 dương lịch, tiến hành tưới nước trở lại, 2 ngày đầu tưới 2-3 lần/ngày, sau đó giảm dần.

+ Những ngày đầu tháng 8 dương lịch cây sẽ ra hoa.

+ Khi quả lớn, đường kính khoảng 0,5 - 1cm thì bón phân và liều lượng cho mỗi gốc từ 0,5 - 1kg (urê + DAP +Ka) theo tỉ lệ 1:1:1.

Sau đó mỗi tháng bón 2 lần vào ngày 15 và 30, bón liên tục 2 tháng như vậy.

+ Sử dụng hóa chất để xử lý ra hoa:

Sử dụng urê phun lên lá: ban đầu cũng chăm sóc như cách một. Tuy nhiên, có sử dụng 1kg urê pha trong bình 8 lít nước phun thẳng lên lá, sau vài ngày lá sẽ rụng, khoảng 30-50% tổng số lá trên cây, sau đó cũng ngưng tưới như cách trên.

Khoảng cuối tháng 7 dương lịch, phun các loại phân bón kích thích qua lá (liều lượng theo hướng dẫn trên bao bì). Khi vừa đậu quả cũng có thể xịt các loại phân bón qua lá để bồi dưỡng thêm dưỡng chất cho quả phát triển tốt.

*** Thu hoạch:**

- Cây chanh từ khi ra hoa đến khi thu hoạch từ 3-4 tháng, tùy theo tuổi cây, tình trạng sinh trưởng....nên thu hoạch vào lúc trời mát, không nên thu quả sau cơn mưa hoặc có sương mù nhiều, dễ bị hỏng khi bảo quản.

3. Tính toán về hiệu quả kinh tế:

Ông Lê Ngọc Lễ cho biết, dự kiến hiệu quả của giống chanh giấy không hạt trên đất cát ven biển Quảng Bình như sau:

Bình quân năng suất 20 tấn/ha. Sau 7 năm sẽ thu được $20 \text{ tấn/năm} \times 5 \text{ năm} \times 8.000.000\text{đ/tấn} = 800.000.000\text{đ}$ (Bình quân mỗi năm thu được 160.000.000đ).

Như vậy chỉ sau 3 năm trồng, trang trại sẽ thu lại vốn, sau đó trung bình mỗi năm thu lãi ròng trên 100.000.000đ/ha. Đây là một nguồn thu rất lớn cho người dân vùng cát ven biển xã Gia Ninh nói riêng và tỉnh Quảng Bình nói chung.

Với một người luôn tâm huyết với việc đưa những giống cây trồng, vật nuôi mới về trên đồng đất quê hương; ông Lê Ngọc Lễ khẳng định, nếu xây dựng được mô hình trồng chanh trên cát tại các vùng đất ven biển sẽ đem lại hiệu quả về mặt xã hội, đó là:

- Bổ sung thêm một đối tượng cây trồng mới có giá trị kinh tế cao trên vùng đất cát, mang lại lợi nhuận cao cho người dân làm nông nghiệp, tạo công ăn việc làm cho người dân vùng cát trong tỉnh.

- Cung cấp cho thị trường một loại hoa quả mới có chất lượng.

- Tạo được nguồn giống chanh mới cho tỉnh nhà và quy trình kỹ thuật thâm canh giống chanh mới không hạt và có quả 4 mùa.

Trước triển vọng của cây chanh không hạt trên vùng đất cát xã ven biển của huyện Quảng Ninh nói riêng và tỉnh Quảng Bình nói chung, ông Lê Ngọc Lễ mong muốn được Sở Khoa học và Công nghệ Quảng Bình cũng như UBND huyện Quảng Ninh hỗ trợ kinh phí xây dựng mô hình, nhằm hoàn thiện quy trình kỹ thuật trồng chanh không hạt phù hợp với vùng đất cát ven biển tỉnh Quảng Bình.